

PODSTAWY EDUKACJI

TOM 18

FUNDAMENTALS OF EDUCATION

VOL. 18

RADA NAUKOWA

- dr hab. **Dorota Gołębniak**, prof. DSW, Uniwersytet Dolnośląski DSW we Wrocławiu, Poland
prof. dr **Gaston Pineau**, professeur émérite, Université de Tours, France; Université du Québec à Montréal, Canada
prof. dr hab. **Hana Červinková**, Maynooth University, Ireland
prof. **Bernd-Joachim Ertelt** PhD, Hochschule der Bundesagentur für Arbeit (HdBA), Mannheim, Germany
prof. dr **Liliana Ciascai**, Universitatea Babes-Bolyai, Cluj-Napoca, Romania
prof. dr hab. **Michał Klichowski**, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poland
prof. dr **Edward Rojas de la Puente**, Universidad Nacional Toribio Rodriguez de Mendoza (UNTRM), Chachapoyas, Peru
prof. dr **Albert Arbós Bertrán**, Universitat Internacional de Catalunya, Barcelona, Spain
dr hab. **Anna Babicka-Wirkus**, prof. UP, Uniwersytet Pomorski w Słupsku, Poland
dr hab. **Maksymilian Chutorański**, prof. US, Uniwersytet Szczeciński, Poland
dr. sc. **Slavica Pavlović**, izv. prof., University of Mostar, Bosnia and Herzegovina
dr hab. **Zofia Szarota**, prof. AWSB, Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Poland

LISTA RECENZENTÓW

- prof. dr hab. **Bogusław Śliwerski**, Uniwersytet Łódzki, Poland
dr hab. **Astrid Męczkowska-Christiansen**, prof. AMW, Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, Poland
dr hab. **Jolanta Zwiernik**, prof. DSW, Uniwersytet Dolnośląski DSW we Wrocławiu, Poland
prof. dr hab. **Oksana Bodnar**, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка), Ukraine
prof. **Vlasta Cabanová** PhD, Slezská Univerzita v Opavě, Czech Republic
dr hab. **Hanna Kędzierska**, prof. UWM, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Poland
prof. dr **Velta Lubkina**, Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmija, Latvia
dr hab. **Małgorzata Muszyńska**, prof. WSB, Uniwersytet WSB Merito w Toruniu, Poland
prof. dr **Gilles Baillet**, Université de Reims-Champagne-Ardenne, France
prof. dr **Miquel Comas**, Universidad Internacional de Valencia, Spain
dr hab. **Tomasz Olchanowski**, Uniwersytet w Białymstoku, Poland
dr hab. **Edyta Januszevska**, prof. ChAT, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, Poland
prof. **Renáta Bernátová** PhD, Prešovská Univerzita v Prešove, Slovakia
dr hab. **Magda Karkowska**, prof. UŁ, Uniwersytet Łódzki, Poland
prof. **Martina Fasnerová** PhD, Univerzita Palackého v Olomouci, Czech Republic
prof. dr **Yaroslava Khyzhun**, Dragomanov Ukrainian State University (Український державний університет імені Михайла Драгоманова), Ukraine
dr hab. **Dariusz Zajac**, prof. UKW, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Poland
dr hab. **Ewa Bochno**, prof. UZ, Uniwersytet Zielonogórski, Poland
ks. dr hab. **Grzegorz Godawa**, prof. UPJPII, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Poland
dr hab. **Zofia Remiszewska**, prof. UOP, Uniwersytet Opolski, Poland
dr hab. **Artur Fabiś**, prof. AWSB, Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Poland
dr hab. **Krzysztof Sawicki**, prof. UwB, Uniwersytet w Białymstoku, Poland
dr hab. **Agnieszka Szplit**, prof. UJK, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Poland
dr hab. **Maksymilian Chutorański**, prof. US, Uniwersytet Szczeciński, Poland

UNIwersytet JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

PODSTAWY EDUKACJI

TOM 18

FUNDAMENTALS OF EDUCATION

VOL. 18

Częstochowa 2025

Komitet Redakcyjny

Redaktor naczelna
Małgorzata PIASECKA

Redaktorzy tematyczni
Monika ADAMSKA-STAROŃ, Agnieszka KOZERSKA, Beata ŁUKASIK, Karol MOTYL,
Wioletta SOŁTYSIAK

Redaktorzy językowi
Małgorzata DAWIDZIAK-KŁADOCZNA – język polski,
Andrzej WĄTROBA – język angielski

Redaktor statystyczny
Wioletta SOŁTYSIAK

Sekretarz redakcji
Anna IRASIAK

Skład i łamanie
Piotr GOSPODAREK

Projekt okładki
Sławomir SADOWSKI

Artykuły zawarte w czasopiśmie recenzowane są anonimowo

Podstawową wersją periodyku jest publikacja książkowa

Czasopismo w wersji elektronicznej opublikowane jest na stronie:
<http://podstawyedukacji.ujd.edu.pl>

Czasopismo jest indeksowane w bazach danych ERIH PLUS, Bazhum, Index Copernicus, CEJSH,
CEEOL, Polska Bibliografia Naukowa, CEON, Most Wiedzy

Copyright © 2025 Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie oraz autorzy, pewne prawa
zastrzeżone. Licencja Creative Commons – Uznanie autorstwa
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>)

ISSN 2081-2264
eISSN 2658-2848

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, al. Armii Krajowej 36A
e-mail: wydawnictwo@ujd.edu.pl
www.ujd.edu.pl

SPIS TREŚCI

CONTENTS

Od redakcji	9
Editors' Preface	11
STUDIES AND DISSERTATIONS	
Waldemar KULIGOWSKI	
Creative Ethnography: On Its Necessity, Challenges, and the 'Agony of Writing' in the Audit Culture	15
Etnografia kreatywna: o jej konieczności, wyzwaniach i „agonii pisania” w kulturze audytu (Streszczenie)	30
Mirosław PĘCZAK	
Youth Culture in the Polish People's Republic of the 1960s: The Pedagogy of Big Beat	31
Kultura młodzieżowa w PRL lat 60. XX wieku. Pedagogika big-beatu (Streszczenie)	44
Anna WARZOCHA	
The Practice of Intermedia Literature in Early School Education. Revealing Symbols – Exemplification	45
Praktyka intermedialnej literatury w edukacji wczesnoszkolnej. Odślanianie symboli – egzemplifikacja (Streszczenie)	57
Arleta SUWALSKA	
Self-Care Learning of Educators in the Thriving Workplaces – Examples from Australia	59
Nauka dbania o siebie wśród nauczycieli w dobrze prosperujących miejscach pracy – przykłady z Australii (Streszczenie)	69
Agnieszka KOZERSKA	
In Search of Opportunities for Development in Old Age. The case of Gerotranscendence Theory	71
W poszukiwaniu możliwości rozwoju w okresie starości. Przypadek teorii gerotranscendencji (Streszczenie)	90
Marta KRUPSKA	
The Pedagogical Relationship – in Search of Responsibility for the Process of Changing the Face of Suffering Experience	91
Relacja pedagogiczna – w poszukiwaniu odpowiedzialności za proces zmiany w doświadczeniu cierpienia (Streszczenie)	102

Beata ŁUKASIK

Possibilities for Supporting Students with Anxiety Disorders in the School Environment	103
Możliwości wsparcia ucznia z zaburzeniami lękowymi w środowisku szkolnym (Streszczenie)	120

RESEARCH REPORTS

Hanna KĘDZIERSKA, Alicja LISIECKA

Culturality as a Field of Educational Research: Insights from Higher Education	123
Kulturalność jako obszar badań pedagogicznych: refleksje na przykładzie szkolnictwa wyższego (Streszczenie)	138

Kinga LISOWSKA

Polish Saturday School in Medway – a local centre of Polish intangible cultural heritage in the United Kingdom	139
Polska Sobotnia Szkoła w Medway – lokalne centrum polskiego niematerialnego dziedzictwa kulturowego w Wielkiej Brytanii (Streszczenie)	154

Qiuling XIONG

Evaluation Criteria and Levels of Formation of Aesthetic Values of College Students by Means of Musical Art	155
Kryteria oceny i poziomy kształtowania wartości estetycznych studentów szkół wyższych poprzez sztukę muzyczną (Streszczenie)	171

Michał DASZKIEWICZ

<i>Positioning</i> of Spoken Language by Erasmus Exchange Students – Positivist Perspective	173
<i>Pozycjonowanie</i> języka mówionego przez studentów programu wymiany Erasmus – perspektywa pozytywistyczna (Streszczenie)	189

Izabela ZIĘBACZ

Education in the Age of Artificial Intelligence. Conclusions from Sweden's Decision for Pedagogy and the Design of Educational Environments	191
Edukacja w epoce sztucznej inteligencji. Wnioski z decyzji Szwecji dla pedagogiki i projektowania środowisk dydaktycznych (Streszczenie)	208

Krzysztof SKONIECZNY, Martyna POPŁAWSKA

The Perception of Teachers and Technology in Polish Policy Documents Devoted to Information and Communication Technologies in Education	209
Obraz nauczycieli i technologii w krajowych dokumentach poświęconych technologiom informacyjno-komunikacyjnym w edukacji (Streszczenie)	230

Klaudia NOWAK

The Educational Potential of Participation in the <i>Odyssey of the Mind</i> Program in Supporting the Development of Selected 21st-Century Competencies	231
Potencjał edukacyjny uczestnictwa w programie Odyseja Umysłu we wsparciu rozwoju wybranych kompetencji XXI wieku (Streszczenie)	246

Anna JÓZEFOWICZ

What and How Does Today's Child Read? The Voices of Third-grade Pupils from Białystok on Their Encounters with Literature, Favourite Characters, and Creative Writing	247
Co i jak czyta współczesne dziecko? Głos uczniów klas trzecich z Białegostoku o formach kontaktu z literaturą, bohaterach i własnej twórczości (Streszczenie)	264

Katarzyna SMOTER

Note-taking as a Learning Strategy for First-Year Students Majoring in Pedagogy – Pilot Study	267
Notowanie jako strategia uczenia się studentów pierwszego roku pedagogiki – badania pilotażowe (Streszczenie)	284

Karol MOTYL, Iwona MURAWSKA

High School Final Exam Blackmail as Part of Everyday School Life. Preliminary Research Report	285
Szantaż maturalny jako element szkolnej codzienności. Raport z badań wstępnych (Streszczenie)	307

Dorota CHIMICZ

Accessibility of Higher Education Institutions for Students with Visual Impairments – Reality and Proposed Directions for Change	309
Dostępność instytucji szkolnictwa wyższego dla studentów z niepełnosprawnością wzroku — rzeczywistość i proponowane kierunki zmian (Streszczenie)	328

Ewelina RZOŃCA

Mind Maps and Convergent Thinking of Second-Grade Students – Reports from a Pilot Study	329
Mapy myśli i myślenie konwergencyjne uczniów drugiej klasy – raport z badania pilotażowego (Streszczenie)	342

Małgorzata ZALEWSKA-BUJAK

Motivating Students to Learn by Primary School Teachers – in the Light of Teachers' Narratives	343
Motywowanie uczniów do uczenia się przez nauczycieli szkół podstawowych – w świetle nauczycielskich narracji (Streszczenie)	354

Agnieszka KACZOR

Perception of Quality of Life Among Teachers in Poland in the Context of Preschool and Early School Pedagogy Students' Career Choices	355
Postrzeganie jakości życia nauczycieli w Polsce w kontekście wyboru drogi zawodowej przez studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej (Streszczenie)	368

Anna SUSKA-ZAKASZEWSKA, Tomasz KLOC

The Phenomenon of Stress in the Professional Work of Preschool Teachers	369
Zjawisko stresu w pracy zawodowej nauczycieli wychowania przedszkolnego (Streszczenie)	385

Joanna Ludwika PĘKALA, Kamila WICHROWSKA

Career Success in the Perception of Early Childhood Education Studies Graduates	387
Sukces zawodowy w percepcji absolwentów studiów z zakresu edukacji wczesnoszkolnej (Streszczenie)	403

Jakub KOSEK

Cultural and Social Dimensions of Contemporary Heavy Metal Narratives	423
Kulturowo-społeczne wymiary współczesnych narracji heavymetalowych (Streszczenie)	440

REVIEWS

Bogusław ŚLIWERSKI

Lecha Witkowskiego „archeologiczne” odkrycie w filozofii Alfreda Northa Whiteheada wizji edukacji przyszłości	443
Zasady przygotowywania publikacji	451
Rules for preparing publications	453

Od redakcji

Z dużą satysfakcją oddajemy Państwu do rąk osiemnasty tom rocznika „Podstawy Edukacji”. Jest to tom w nieco zmienionej formule, gdyż w tej edycji nie orientowaliśmy nadsyłanych tekstów wokół konkretnej idei. Artykuły, które publikujemy w niniejszym tomie, doskonale wpisują się w profil naszego czasopisma obejmujący szeroki kontekst edukacji jako humanistyki zintegrowanej. Podstawy edukacji, budowane na pewnych fundamentach oraz tradycji, wymagają jednak dziś ciągłej readaptacji, rewaloryzacji, rekonstrukcji, dekonstrukcji, bycia w procesie zmiany. Kierując się tym przekonaniem, prezentujemy oryginalne studia i badania przekraczające dominujące paradygmaty, a także mające charakter interdyscyplinarny i innowacyjny.

Na osiemnasty tom rocznika „Podstawy Edukacji” składa się 26 artykułów, w tym 7 stanowiących studia i rozprawy, 18 będących artykułami przedstawiającymi autorskie badania empiryczne i jeden artykuł recenzyjny. Wszystkie teksty, za wyjątkiem jednego, publikujemy w języku angielskim. Zdecydowaliśmy o publikacji artykułu recenzyjnego w języku polskim ze względu na podjętą w nim dyskusję z oryginalnym wydaniem monografii Lecha Witkowskiego pt. *Whithead. Naddania i (w)zrosty dla humanistyki i edukacji*.

Artykuły, które wypełniają niniejszy tom, dotyczą problemów badawczych na wszystkich etapach całościowego uczenia się człowieka, także kształcenia – zarówno formalnego, jak i nieformalnego. Wiele artykułów poświęconych jest problematyce szeroko pojętej edukacji dzieci, a także młodzieży, studentów, osób dorosłych, w tym osób starszych. Gdyby wskazać słowa klucze, które mogą stanowić intelektualną klamrę łączącą tom, można wymienić: relację pedagogiczną; potencjał rozwojowy, edukacyjny; lęk, stres, cierpienie, a nawet szantaż w szkole; sukces i skuteczność; innowacyjne, twórcze metody, w tym edukacyjne i badawcze; kulturę i jej życiodajną relację z edukacją; wartości jako drogowskazy w etycznym i estetycznym rozumieniu świata edukacji. Tom jest bogatą, ciekawą różnorodnością ujęć i perspektyw teoretycznych oraz metodologicznych.

Mamy nadzieję, że osiemnasty tom czasopisma „Podstawy Edukacji” wzbudzi Państwa zainteresowanie i zainspiruje do refleksji. Kierujemy go zarówno do osób zajmujących się działalnością naukowo-badawczą, jak również do nauczycieli, pedagogów, edukatorów zakorzenionych w praktyce i poszukujących nowych, inspirujących ścieżek dla/w edukacji. Życzymy miłej i owocnej lektury.

Niniejszym informujemy, że artykuł zamieszczony na stronach 405–421 został wycofany z tomu z przyczyn formalnych.

Editors' Preface

It is with great satisfaction that we present to you the eighteenth volume of the annual "Fundamentals of Education." This volume has a slightly modified format, as in this edition we did not focus the submitted texts on a specific idea. The articles published in this volume perfectly align with the profile of our journal, which encompasses the broad context of education as an integrated humanities discipline. The foundations of education, built on certain foundations and traditions, require constant re-adaptation, revaluation, reconstruction, and deconstruction, as well as a process of change. Guided by this belief, we present original studies and research that transcend dominant paradigms and are interdisciplinary and innovative in nature.

The eighteenth volume of the annual "Fundamentals of Education" consists of 26 articles, including seven studies and dissertations, 18 articles presenting original empirical research, and one review article. All texts, except one, are published in English. We decided to publish this review article in Polish because it discusses the original edition of Lech Witkowski's monograph, *"Whithead: Advantages and (In)creases for the Humanities and Education."*

The articles in this volume address research issues at all stages of lifelong learning, including both formal and informal education. Many articles address the broadly defined education of children, youth, students, and adults, including older people. If we were to identify keywords that could serve as an intellectual framework for this volume, we could mention: the pedagogical relationship; developmental and educational potential; anxiety, stress, suffering, and even blackmail in school; success and effectiveness; innovative, creative methods, including academic and research; culture and its life-giving relationship with education; and values as guideposts in an ethical and aesthetic understanding of the world of education. The volume presents a rich and engaging diversity of theoretical and methodological approaches and perspectives.

We hope that the 18th volume of the "Fundamentals of Education" journal will pique your interest and inspire reflection. We aim it at those engaged in research, as well as teachers, educators, and practitioners seeking new and inspiring paths in education. We wish you a pleasant and fruitful read.

We hereby inform you that the article spanning pages 405–421 has been withdrawn from the volume for formal reasons.

Editorial Team